

Recensie: War in 140 Characters

Sandrine Thelosen

War in 140 Characters: How Social Media Is Reshaping Conflict in the Twenty-First Century David Patrikarakos (Basic Books, New York, 2017; 320 pp.) ISBN 9780465096145; \$22,99.

I entered eastern Ukraine in the spring of 2014 and realized that Twitter contained more up-to-date information than the *New York Times* or NBC.¹ David Patrikarakos is Midden-Oostenspecialist en bevindt zich in Oekraïne. Moeiteloos kan hij via internet in de gaten houden wat er in Gaza en in Syrië gebeurt. Hij beschrijft hoe hij zich door twee oorlogen heen worstelt. Eén in het land waar hij op dat moment is; één op het wereldwijde web. Patrikarakos is ervan overtuigd dat de winnaar van het tweede conflict doorslaggevend zal zijn in het aanwijzen van een winnaar.

In zijn boek *War in 140 characters* gaat Patrikarakos in op de veranderingen die sociale media teweegbrengen bij oorlogvoering. Door die invloed vervagen de lijnen tussen het conflict en de politiek, aldus Patrikarakos. Aan de hand van de anekdotes van acht verschillende personen geeft hij deze tendens weer. De ontwikkelingen en innovaties die Patrikarakos beschrijft, komen niet uit de lucht vallen. Wie geïnteresseerd is in de ontwikkelingen rond nieuwe media zal geen verrassende informatie vinden in het boek. De verhalen van de individuen voegen echter wel iets toe. Patrikarakos sprak als journalist in Oost-Europa en het Midden-Oosten tal van interessante spelers in conflicten. Allemaal hebben ze een eigen verhaal. Het een unieker dan het andere, maar zeker de moeite waard om gehoord te worden.

De kwaliteit van het boek zit dan ook vooral in de beeldende verhalen. Patrikarakos is op diverse plekken geweest en sprak daar met acht verschillende mensen. Volgens de auteur zouden zijn hoofdpersonen kunnen worden getypeerd als *homo digitalis*: het individu dat via digitale kanalen een wereldwijd netwerk weet te bereiken en zijn invloed daarmee uitoefent. Patrikarakos is niet de eerste die de term gebruikt, maar wellicht wel degene die met de sprekendste verhalen komt.² Aan de hand daarvan

¹ David Patrikarakos, *War in 140 Characters: How Social Media Is Reshaping Conflict in the Twenty-First Century* (New York 2017) 3.

² Natasha Saxberg gebruikte de term eerder in *Homo Digitalis: How Human Needs Support Digital Behaviour for People, Organizations and Society*. De term raakte echter niet

duidt hij de nieuwe ontwikkelingen in de journalistiek die invloed hebben op oorlogen.

Patrikarakos vertelt in zijn eerste hoofdstuk over zijn ontmoeting met Farah in Gaza. Vanaf haar 16de twitterde de Palestijnse burgerjournalist over de oorlog. Haar zeer persoonlijke tweets tijdens de bombardementen in juli 2014 gingen *viral* en werden zelfs overgenomen door *mainstream* media. Zij gaf weer hoe het was om midden in een oorlog te leven. Patrikarakos beschrijft hun ontmoeting een aantal jaren later uitvoerig. Eerst legt hij in twee alinea's het Israël-Palestinaconflict uit. Voor een gemiddeld historicus is het wellicht te kort door de bocht; voor een leek is het echter prettig leesbaar. De auteur gebruikt het woord *producers* vaak in plaats van 'burgerjournalisten' (*citizen journalists*). Hij ziet hen als burgers die naast nieuws consumeren het ook produceren. Wellicht probeert hij hiermee te benadrukken dat het niet altijd journalistiek is wat er bedreven wordt.

Het is de grote vraag waarom de tweets van Farah *viral* gingen. Mogelijke journalistieke verklaringen hiervoor lijken duidelijk. *Social media* geven de mogelijkheid om *content* te plaatsen waar en wanneer men maar wil. Men is niet meer afhankelijk van welk medium dan ook en men is altijd sneller dan CNN. Daarnaast zijn er geen opstartkosten meer. Dure cameramannen, opgeleide journalisten, editors en hun bijbehorend materiaal lijken overbodig. Farah twitterde heel persoonlijk en in het Engels. Het belangrijkste was echter dat Farah als mooie, jonge vrouw mét blauwe ogen het Westen aansprak. Dat ziet de Westerling liever dan een bebaarde man van rond de veertig. Zelf zegt Farah dat ze zoveel gedeeld werd om ze iets anders deed. Ze twitterde niet over dode lichamen – zoals veel pro-Palestina – maar over hoe het was om in oorlog te leven als zestienjarig meisje. Patrikarakos gebruikt Farah's verhaal om uit te leggen dat de rol van *gatekeeper* (de professional bepaalt wat er in de krant komt te staan) onder druk is komen te staan in de journalistiek. Enerzijds is de journalist die rol kwijt: Farah kwam tot een groot online bereik op eigen kracht. Anderzijds werd zij een wereldwijd fenomeen door het feit dat de 'gewone kranten' haar verhaal overnamen.

Halverwege het boek bespreekt Patrikarakos de meest gebruikte term in medialand van 2017: *fake news*. Hij is in Siberië waar hij een ontmoeting heeft met Vitaly, een internettrol. Voor een waanzinnig bedrag schreef de werkloze Vitaly nieuwsberichten over Oekraïne. Hij vergrootte

wereldwijd bekend door andere literatuur. Patrikarakos is tevens de eerste die een link met oorlogvoering legt.

gebeurtenissen en draaide situaties om, zodat de Russen in een goed daglicht kwamen te staan. Hij had geen idee waar hij aan begonnen was. Patrikarakos noemt het een 'information war against Ukraine' waar Vitaly in was terechtgekomen. Van zijn bazen kreeg Vitaly nooit te horen waarom hij die artikelen precies schreef. Langzaam kreeg hij echter in de gaten dat hij in een, wat ze later zouden noemen, *troll farm* zat. Toen bleek dat de website waar Vitaly voor schreef niet veel bekeken werd en dat hij er toch wat liberale gedachtegangen op na hield, werd hij overgeplaatst naar een andere afdeling. Dit was de plek waar *memes*, nepprofielen en pro-Russische spam voor Facebook en Twitter werden gemaakt. Uiteindelijk ging Vitaly daar weg en schreef hij een artikel voor een website over deze *troll farm*. Nadat het artikel wereldwijd werd gedeeld kreeg hij de baas van de trollenfabriek achter zich aan. Vitaly zegt dat hij zich zeker onderdeel voelt van de oorlog. Misschien niet met een uniform en een wapen, maar de invloed van *social media* is groot.

Een van de laatste verhalen gaat over Eliot Higgins, een fanatieke *gamer* die internetonderzoeker werd. Vanuit Londen wist hij via informatie op internet die voor iedereen toegankelijk is te achterhalen dat Rusland de bukraket aan de separatisten in Oekraïne verschaftte die de MH17 liet neerstorten. Volgens Patrikarakos geeft dit weer hoe de macht van informatie verschuift naar (netwerken van) individuen. Higgins hield een blog bij waar hij allerlei zaken aan het licht bracht, onder andere over de oorlogen in Libië en Syrië. In 2014 startte Higgins de website Bellingcat na een crowdfundingactie. Dit is misschien wel het meest sprekende verhaal van het boek. Patrikarakos beschrijft hun werkwijze met het verifiëren van adressen en foto's via internet. Bellingcat was de eerste die naar Rusland wees in de zaak van MH17. Higgins vertelt over de pro-Russische trollen van het Kremlin die hem telkens als hij iets over MH17 twitterde 'aanvielen'.

Tot slot kan men in het boek lezen over hoe Poetin zijn totalitaire regime als democratie afschildert en hoe *selfmade* soldaten te werk gaan op het slagveld én online. Volgens Patrikarakos is de kern van de eenentwintigste-eeuwse conflicten de kracht van het individu. Het internet is voor iedereen toegankelijk. Iedereen kan content de wereld inzenden (*broadcaster*), maar niet iedereen is een journalist. Volgens de auteur missen de meeste hoofdpersonen de vaardigheden om echt dingen te ontdekken of informatie te verifiëren. Bovendien hebben de meeste helemaal niet de intentie om journalist te zijn. Zij willen vooral hun versie van het verhaal vertellen. Volgens mij is dit een zeer belangrijke kanttekening bij de

verhalen van de hoofdpersonen. Deze zijn namelijk allemaal vanuit een persoonlijk perspectief geschreven. Enerzijds maakt dat juist het boek de moeite waard, maar anderzijds lijkt het mij ook belangrijk om vragen te blijven stellen bij het werk van deze individuen. Is te controleren of wat Farah twittert wel echt waar is? Wat heeft Vitaly precies gezien in die trollenfabriek? En hoe kwam Bellingcat aan al die informatie terwijl het veiligheidsdiensten niet lukte om die te achterhalen?

Patrikarakos snijdt op een zeer toegankelijke manier een belangrijk onderwerp aan. Wie zich niet bewust is van het woekerende karakter van *social media* kan er bedrogen uitkomen. Wetenschappers doen al jaren onderzoek naar de veranderde medialogica. Jasper Strömbäck definieert dit als: '[t]he news values and the storytelling techniques the media make use of to take advantage of their own medium and its format, and to be competitive in the ongoing struggle to capture people's attention'.³ Medialogica is voortdurend aan verandering onderhevig door ontwikkelingen in de maatschappij, politiek en technologie. Henry Jenkins en Lev Manovich onderzochten deze verandering.⁴ De factoren snelheid, ruimte, verscheidenheid en interactiviteit spelen een grote rol in deze ontwikkeling. De publieksparticipatie in content en de groeiende invloed van marketing zijn eveneens van belang. Dit alles onder het constante geluid van de journalist die zich van *gatekeeper* naar *gatewatcher* ontwikkelt. Vroeger was het de journalist die bepaalde wat er in de krant kwam. Tegenwoordig biedt hij aan waar je allemaal naar kan kijken. Als er al naar *mainstream* media wordt gekeken. Het zijn termen waar de huidige journalistiek mee te kampen heeft en die op begrijpbare wijze worden aangestipt door de auteur.

Het is de auteur gelukt een goed leesbaar boek te schrijven. Zijn eigen ervaringen en gesprekken zijn tekenend voor de huidige ontwikkelingen in *social media*. Zijn voortdurende link naar de conflicten in het Midden-Oosten en Oekraïne maken het boek interessant en relevant. Mijns inziens zou het boek van meer diepgang kunnen voorzien door de ontwikkelingen vanuit een wetenschappelijk perspectief te benaderen. De verhalen zijn zo sprekend dat er nog meer over de convergentie van *social*

³ J. Strömbäck, 'Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics'. *The International Journal of Press/Politics*, 2008, 13.3: 228-246: 233.

⁴ L. Manovich, R. Malina, S. Cubitt. *The Language of New Media*. MIT press, 2001. ; H. Jenkins, 'The Cultural Logic of Media Convergence'. *International Journal of Cultural Studies*, 2004, 7.1: 33-43.

media mee zou kunnen worden geïllustreerd. Daarnaast zou de rol van de professionele journalist meer aan bod mogen komen. In het boek komt uitstekend naar voren wat het voor het individu betekent om nieuwe media in een oorlog te betrekken, maar het zou interessant zijn om te lezen hoe de redacties van kranten, tv-stations en websites hiermee omgaan. Het boek is echter zeer toegankelijk voor een breed publiek en is daarom uitermate geschikt om mensen bewust te maken van dit fenomeen.